

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte onsdag den 11. april 1962 kl. 11.

Møtet ble ledet av formannen, F i n n M o e .

Til stede var: Bondevik, Braadland, Kjøs, Langhelle, Langlo, Finn Moe, Nordahl, Erling Petersen, Jakob Pettersen, Reinsnes, Røiseland, Ingvaldsen, Rakel Seweriin, Hambro (for Bergesen), Borgen, Borten, Dahl, Hareide, Hegna, John Lyng, Johs. Olsen, Treholt og Watnebryn.

Formannen: Vi skulle se om det kunne være mulig å få avgitt innstillingen i løpet av dagen. Det må vi sette meget inn på av rent tekniske årsaker for at representantene skal få den før de reiser hjem til påske. Jeg vil da foreslå at vi går fram slik at vi først går igjennom mindretallets innstilling – at ordførerne der framlegger innstillingen, og så får vi da se om det eventuelt blir nødvendig å behandle den mer inngående. Jeg gjør oppmerksom på at det så vidt jeg forstår både i flertallets og det annet mindretalls innstilling er foretatt og blir foretatt visse endringer, men de berører ikke i noen henseende saken. Det dreier seg bare om til dels andre formuleringer. Vel, vi får se hvordan det utvikler seg før vi bestemmer hva vi videre skal gjøre.

Watnebryn: Formannen sa at vi får gå igjennom mindretallets innstilling. Betyr det at vedkommende da skal referere hvert eneste ord som er skrevet. Har det noen særlig hensikt, holdt jeg på å si? Vi kan jo ikke gjøre noen forandringer i mindretallets innstilling. Jeg trodde vi bare kunne få den forelagt.

Formannen: Jeg tror nok de fleste medlemmene vil foretrekke at man får den opplest.

Ingvaldsen: Det er selvfølgelig interessant å høre hva som står i mindretallsinnstillingen, men jeg går ut fra at vi ikke behøver å uttale oss om det som står i den. Det eneste måtte jo være om man ville foreta korreksjoner i sin egen.

Formannen: Flertallsinnstillingen ble jo gjennomgått, og det kom da merknader fra de andre. Hvis flertallet nå har merknader til mindretallsinnstillingen, må de ha anledning til å fremkomme med dem.

Bondevik: Det er slik at hr. Borten, hr. Borgen, hr. Braadland og eg kjem til å koma med særmerknader og dissensar, som me var førebudde på i tilfellet å få lesa opp no. Me hadde tenkt å byggja det opp på den måten at me først kjem med nokre små merknader til nokre av hovudkapitla, og så kjem med ei samla vurdering av synet vårt, som då munnar ut i ein konklusjon. I denne konklusjonen vert også teke med spørsmålet om folkerøysting, som me går inn for. Konklusjonen er ikkje fullt ferdig enno, han er under arbeid akkurat no, men eg går ut frå at det ikkje der kjem

inn nokon ting som me ikkje vil koma inn på her under opplesinga. Det skal så vidt eg skjønar, ikkje koma inn noko nytt, men det er ei oppsummering til slutt av synet vårt.

Me hadde tenkt å gjera det slik – dersom komiteen vil høyra på ei lang opplesing – at me skiftar litt på opplesinga. Det har ikkje noko å gjera med at det er han eller han som har laga det eller det, for me har laga det saman. Men me kjem i tilfelle til å byta på det, og då er det tanken at eg først skal gjennomgå dei merknadene som me har til hovudkapitla og slik som me har tenkt det, og så kjem hr. Borten til å starta med opplesinga av oppsummeringa, følgd av hr. Braadland og hr. Borgen.

Borgen: Til formannens uttalelse om at han regnet med at vi skulle avgi innstillingen kanskje alt i dag eller i morgon, finner jeg for min del grunn til å si at jeg nedlegger protest mot behandlingsmåten. Jeg for min del fikk flertallets samlede verker i hendene i går formiddag, og det er klart at uansett om en har arbeidet med dette på forhånd, som vi har gjort for å få våre særstandpunkter klare, bør og må en se det i sammenheng med det som foreligger fra flertallet. Det er aldeles urimelig i enhver henseende at en skal presses til å avgi disse særuttalelsene i løpet av et par dager, når flertallet har hatt flere måneder på å lage sitt opplegg ferdig. Jeg vil gjerne ha sagt dette, fordi jeg vil komme tilbake til det i debatten at behandlingsmåten for så vidt er helt usedvanlig og aldeles uforsvarlig.

Formannen: Til det vil jeg si at det må være en misforståelse når hr. Borgen sier at han først fikk flertallsinnstillingen i går. Den ble delt ut lørdag til den utvidede utenrikskomites medlemmer. Dessuten ble den ganske grundig gjennomgått her. Det er det ene. Det annet er at med hensyn til selve tiden, vil jeg si at man har hatt meget lang tid til å utarbeide sitt standpunkt her. Det er ikke nødvendig av den grunn absolutt å se hva flertallet eller hva de andre sier. Jeg vil si at for mitt eget vedkommende begynte jeg å tenke på denne innstillingen og delvis føre den i pennen allerede før debatten om grunnlovsparagrafen.

Vi får da bare gå løs på denne opplesningen og gjennomgåelsen. Så vidt jeg forstår er det da hr. Bondevik som skal starte.

Bondevik: Første gong me kjem inn med ein merknad, har me tenkt å seia følgjande: –

Røiseland: "Kjem inn med ein merknad" – mindretalet har vel ikkje tenkt å kome inn med merknader i fleirtalet sine avsnitt? Dei må vel skrive heilt for seg sjølve, for det som her er skrive, er ikkje komiteen sine merknader. Det er berre 3/4 side som er komiteen sine merknader, og så blir det delt i fleirtal og mindretal. Det er klart at mindretalet må skrive sitt i samanheng, og ikkje kome dumpande ned i fleirtallet sine merknader.

Formannen: Jeg ville også foretrekke at mindretallsinnstillingen var et samlet hele – det ville gjøre det meget lettere – og at man bare sier at man har merknader til de og de kapitler.

Bondevik: Det har vel i og for seg ikkje så mykje å seia for dette mindretalet, berre det kjem inn. Men det er vanleg praksis at det kjem inn merknader frå mindretalet under dei spesielle kapittel når fleirtalet har sagt kva det synest om det og det spørsmålet. Når me hadde tenkt å følgja den framgangsmåten, var det fordi det skulle verta klårare på dei sentrale punkt alt under gjennomlesinga, når ein les det frå først av, at det her var ulike synsmåtar. Det er ikkje på så svært mange stader – det er maksimum 4–5 plassar – det kjem inn. Me hadde då tenkt at me seinare skulle summera opp alt det som me meiner om tilhøva generelt sett. Men me er sjølv sagt viljuge til å diskutera om det er ein annan praktisk måte å gjera det på, om me kan fletta det inn i det som me elles har tenkt å seia og så visa til den og den sida og det og det kapitlet. Det er eit meir praktisk spørsmål.

Røiseland: Det er rett som hr. Bondevik seier, at mindretalet gjerne har merknader til det fleirtalet seier dersom ein har skrivt noko sams. Men det er berre hvis ein skrivt noko sams. Hvis komiteen har sams merknader til eit eller anna punkt, og det så er dissens, er det rimeleg at fleirtalet kjem med sitt og mindretalet med sitt. Men her er ein sams berre om 3/4 side, og då må det vere ganske klart at fleirtalet må skrivt sitt og så får dei respektive mindretal samle sitt i eit samla opplegg.

John Lyng: Jeg forstår hr. Bondevik slik at fra hans side er dette mer et praktisk spørsmål, og at han ikke har noe imot å samle disse uttalelsene. Jeg går da ut fra at det ikke er noe særlig mer å snakke om når han inntar det standpunktet. Men jeg vil også si meg helt enig med hr. Røiseland i at det må være ganske galt å felle inn mindretallsuttalelser i en flertallsinnstilling av denne karakter. Det ville være å rive opp flertallets resonnement, og jeg går ut fra at hr. Bondevik fullt forstår oss når vi henstiller til ham å samle dette i mindretallets egen innstilling.

Borgen: Jeg ba om ordet bare for å minne om den diskusjon som vi har hatt her i komiteen gjennom flere uker. Det har jo på løpende bånd fra mindretallets side blitt anmeldt dissenser til den tekst som har vært lagt fram av flertallet, og det er soleklart at en må ha denne adgangen til å presisere det på en del springende punkter. Det ville være nokså vanskelig å få gitt uttrykk for hva en mener, om en skal ta det etterpå i en samlet innstilling, og ikke på stedet kan arrestere de ting som en er mest uenig i når det gjelder flertallets innstilling. Dette er jo vanlig praksis. Det blir forholdt slik i de aller fleste tilfelle i andre innstillinger.

Formannen: Jeg vil også der får lov til å minne om at vi alle var klar over at det er vanlig praksis. Men det viste seg jo både i arbeidsutvalget og senere i den utvidede utenrikskomite at vi ikke en gang kunne bli enige om en fremstilling av de faktiske ting, og at selv ikke f.eks. den oversikt som vi hadde gitt over institusjonene

i Fellesskapet, som innstillingen begynner med, kunne aksepteres. Så vidt jeg husker var vi enige om at innstillingen da fikk bygges opp på den måte at flertallet og hvert mindretall fikk skrive hver for seg, og på et møte for to dager siden ble vi enige om at det eneste som skulle stå felles, var den første siden, og så skulle det stå at komiteens flertall, de og de, vil uttale, og så skulle resten komme etter hvert.

Langhelle: Jeg tror nok at det mønster som formannen nå har gått inn for, i dette tilfelle må være det mest naturlige. Jeg vil også gjøre oppmerksom på at det annet mindretall, nemlig hr. Hegna og hr. Johs. Olsen, allerede har fulgt det mønsteret, og skulle vi nå begynne å hakke opp flertallsinnstillingen med kommentarer fra det ene mindretall, måtte jo det annet mindretall begynne å hakke opp sin innstilling på samme måte. Jeg tror at det mønsteret som formannen anbefalte, og som mindretallet Hegna og Johs. Olsen også har fulgt, må være det naturlige i dette tilfelle.

Bondevik: Eg vil gjerne gjera merksam på at det som eg sa, sjølvsagt står for mi rekning. Me er då fire, så eg må taka omsyn til kva dei tre andre eventuelt måtte meine. Eg har sagt mitt syn på dette spørsmålet, men eg vil likevel ikkje lata vera å nemna at dersom me må gå over til eit nytt system, vil det sjølvsagt også krevja noka tid. Det er ikkje gjort i ei hand vending å sy dette inn i det som no er til maskinskrivning. Då må ein i alle fall vera budd på at noka levering i dag kan det slett ikkje verta tale om. Eg veit ikkje om det kan verta i morgon heller, men det er mogleg at det går. Me kjem då til å måtte leggja om den arbeidsplanen eller det opplegget me har hatt, til ein viss grad. Det er ikkje det at det vert så mykje, men det må sjølvsagt passast inn i heile innstillinga frå dette mindretallet.

Borten: Når det gjelder hva som er vanlig praksis, vet vi sikkert alle sammen at det er brukt forskjellig fremgangsmåte. Vi har vel hatt en rekke komiteinnstillinger, antar jeg, hvor det har vært en, to eller tre fraksjoner som har hatt sine hovedbemerkninger, men i tillegg til det hatt bemerkninger punktvis. Vi kjenner sikkert alle til at det har vært slik. Jeg forstår der at det rent teknisk vil støte på vanskeligheter, idet det formodentlig er satt i skrivning, hvis det skal brytes opp på denne måten. Men jeg vil også støtte hr. Bondevik i det han sa, at det naturligvis vil måtte bygges om litt, det hr. Bondevik har av merknader til konkrete punkter, for det vil falle inn på en annen måte hvis det skal samles, i motsetning til at det nå går direkte på et avsnitt eller en uttalelse som står der. En må da få tid til det hvis det skal bygges om. Men jeg vil jo presisere at det er en ganske vanlig komitepraksis at en har en bemerkning til et konkret punkt i det som i det enkelte tilfelle er komiteflertallets bemerkninger.

Watnebryn: Det som er det vanlige, er at komiteen i all fall enes om den faktiske og den tekniske konsentrasjon som foreligger. Men det har ikke skjedd her. Det som foreligger, er komiteflertallets uttalelse. Hvis hr. Borgen har et, så vidt jeg kan skjønne, sterkt ønske om å arrestere flertallet, får han gjøre det samlet og ikke

punktvis, for ellers kunne vi med den samme rett si at vi også ville arrestere mindretallet, og da måtte vi begynne å polemisere mot mindretallet i samme grad som mindretallet polemiserer mot flertallet. Og hvor skulle vi da ende? Det er ikke mulig å drive arbeidet i en komite på den måten, og det burde hr. Borgen vite, som har deltatt i dette i så pass mange år.

Ingvaldsen: Så vidt jeg forstår er denne innstillingen fra flertallet bygd opp ved at man har tatt ut enkelte hovedpunkter og hverken følger Roma-traktaten eller disse dokumentene vi har fått, direkte, i motsetning til hva man gjør i andre innstillinger, hvor man tar avsnitt for avsnitt f.eks. i en proposisjon eller en melding, gir et teknisk referat og så kommer med komiteens eventuelle bemerkninger. I dette tilfelle er etter min mening flertallsinnstillingen å betrakte som et hele, som gir et samlet uttrykk for flertallets syn. Hvis man her skulle begynne å plombere inn bemerkninger, ville det bli en argumentasjon i selve innstillingen, og jeg går ut fra at det ikke egentlig anses for å være en heldig fremgangsmåte. Annerledes ville det ha vært hvis man hadde fulgt et dokument, så man hadde hatt anledning til under hvert avsnitt å ta inn forskjellige bemerkninger.

Hegna: Vi har jo diskutert disse spørsmålene en del før, og det har vel ikke egentlig vært noen meningsforskjell om at det ville ha vært rimelig om man hadde hatt et opplegg som noe bedre ga en rent refererende fremstilling av stoffet, og at man så da kom fram til forskjellige synspunkter som de forskjellige fraksjoner uttalte seg om. Men det har det ikke vært tid til. Det har vært ganske umulig å få tid til å gjøre det, og hvis man skulle gjøre det nå, ville dette forsinkes en måned, ville jeg gjette på, og det er selvsagt helt utelukket. Spørsmålet er da hvordan man best skal gjøre det. Jeg er helt enig med hr. Langhelle i at for så vidt som det føyes inn på en del steder i innstillingen noen særmerknader til og det som flertallet har fremlagt, kommer hr. Johs. Olsen og jeg i en vanskelig stilling. Vi kan da vanskelig unngå å blande vår røst inn i koret – jeg tenker da på hele det blandede kor, ikke på bestemte stemmer. Det ville bli et arbeid som ville gjøre at vi ikke kan holde den fristen som det er mulig for oss å holde hvis vi ikke behøver å gjøre noe slikt. Men jeg ser dette mye også som et redaksjonsteknisk spørsmål. Hvis man på slutten av denne 3/4 side som innleder innstillingen og som vi går sammen om, gjør oppmerksom på at til de og de problemer omtalt på den og den side i innstillingen, har det og det mindretall bemerkninger å gjøre som finnes der og der, ville man kunne få det inn og få det i sammenheng. Om det er en metode som kan aksepteres vet jeg ikke, men det ville i hvert fall ta seg penere ut.

Borten: Det var den uttalelsen fra hr. Ingvaldsen jeg festet meg ved. Det er ikke mer polemikk det som hr. Bondevik vil ha inn, enn det som er vanlig i komiteinnstillinger, om det blir fraksjonsmerknader etter den metodikken som hr. Ingvaldsen nevnte, og man går kapittelvis til verks. Det er ikke noe annet som ligger i det. Det som var hensikten, er naturligvis at det for leserne skal bli klart, for det er jo ikke så lett å lese en sånn innfløkt innstilling – først flertallets innstilling, og så

hva mener nå Hegna-fraksjonen om det punktet f.eks.? Det er ikke noe annet som ligger bak det hele. Men løsningen må jo bli, som det ligger an med tidsfaktoren, at en på sett og vis forsøker å bygge det inn. Jeg vet ikke hva hr. Bondevik mener om det?

Kjøs: Flertallets innstilling er jo bygd opp som et samlet hele, og jeg syns det ville være svært uheldig om den nå skulle rives opp og få innskudte bemerkninger på en rekke steder.

Jeg har oppfattet det slik at det viktigste i denne saken er jo å få gitt uttrykk for de forskjellige fraksjoners oppfatning, og det syns jeg skulle skje best ved at hver fraksjon også gir en samlet fremstilling av sin oppfatning. Jeg syns det må være litt av en misforståelse av opplegget, hvis mindretallet her oppfatter oppgaven derhen at den for en vesentlig del skulle være å skrive innstilling om flertallets innstilling. Det er jo om selve saken det skal gis en fremstilling og gis uttrykk for oppfatningene. Jeg syns ikke det er rimelig på dette tidspunkt å hakke opp flertallets innstilling ved å skyte inn bemerkninger på flere steder, så jeg holder på at vi nå på dette tidspunkt får holde flertallets innstilling samlet og fraksjonsinnstillingene samlet.

Formannen: Vi har dårlig tid. Jeg vil foreslå at man nå avbryter denne debatt og at hr. Bondevik begynner lesningen. Når de forskjellige medlemmer får høre hva disse avsnittene inneholder, vil det jo også være meget lettere å se hvordan dette kan ordnes.

Er det enighet om det?

Bondevik: Lat meg før eg les, få seia i samband med dette, sidan det vel var det første eg sa, som var årsak til denne debatten, at eg ser ikkje dette som noko stort spørsmål. For meg har det rett og slett vore eit praktisk spørsmål, og eg trudde at innstillinga på sine hovudpunkt ville verta klårare om merknadene kom inn der dei var aktuelle. Når no dette fell bort, går eg ut frå at det då vert gått fram om lag slik som hr. Hegna nemnde, at ein i all fall får visa til at på ganske sentrale punkt har det og det mindretallet dei og dei merknader som ein finn der og der. Då synest eg for mitt vedkomande at saka er klår.

No er det klårt at dette eg no les opp, kjem i ei noka anna stilling, så eg vil ta det atterhaldet at det sjølv sagt må fellast inn og kanskje omformast fordi det ikkje klaffar etter opplegget, men eg vil lesa det slik det ligg føre.

Det er altså mindretallet Borten, Borgen, Braadland og eg som seier dette:

"Dette mindretall er på en del punkter enig i flertallets syn, men på grunn av det tidsskjema som komiteen har arbeidd etter i den siste fase, har det ikke vært mulig alltid å skille disse ut fra de punkter der en er uenig. Dette mindretall har derfor valgt den framgangsmåte å komme med forholdsvis få merknader til noen av avsnittene og så gi en samlet vurdering til slutt."

Dette må då sjølv sagt skrivast om.

Så skal eg ta ein merknad vi har som gjeld arbeidsmarknad og sysselsetjing:
"Art. 48 slår fast arbeidstakernes frie bevegelighet innen Fellesskapet. Det eneste unntak gjelder ansettelsen i offentlig administrasjon (art. 50). Medlemsstatene skal fremme utveksling av unge arbeidstakere. Enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet skal være slutt ved overgangsperiodens utløp når det gjelder sysselsetting, lønn og øvrige arbeidsvilkår. For å bedre arbeidstakernes sysselsettingsmuligheter i Fellesmarkedet, skal et Europeisk sosialfond ha til oppgave å lette sysselsettingen og å fremme arbeidskraftens geografiske og yrkesmessige bevegelighet innen Fellesskapet.

Etter § 104 skal det "sikres et høyt sysselsettingsnivå". Full sysselsetting er ikke nevnt som noe mål. Sett på bakgrunn av våre bestrebelser må dette fortone seg som et tydelig tilbakeskritt. Etter Grunnlovens § 110 påligger det statens myndigheter å "legge Forholdene til Rette, for at ethvert arbeidsdygtigt Menneske kan skaffe sig Udkomme ved sit Arbeide."

Når det gjelder akademisk arbeidskraft som f.eks. ingeniører, leger og tannleger må en antakelig regne med en viss fare for tapping av norsk arbeidskraft så lenge lønns- og skatteforhold er i norsk ufordel. På den annen side vil land som har arbeidsledighet, kunne se en mulighet i å plassere en del av den ledige arbeidskraft i vårt land og enkeltpersoner kan være interessert i å søke nye arbeidsplasser. Under en høykonjunktur med full sysselsetting vil dette ha liten betydning arbeidsmessig sett, men kan få helt andre følger i eventuelle nedgangstider (jfr. art. 51)."

Så har me noko som me vil seia om utviklingslanda, og det er forma slik:

"De oversjøiske land som Roma-traktaten i første rekke sikter til, er tidligere koloniområder, vesentlig i Afrika, jfr. Vedlegg IV i traktaten. Med den bakgrunn kolonimaktene har i tidligere kolonier må en regne med at dette vil kunne bli en tung belastning for den utviklingshjelp som kommer på tale fra Fellesskapets side. For vårt vedkommende ville det utvilsomt være en stor fordel å kunne hjelpe utviklingslandene på helt fritt grunnlag, slik som hittil har vært tilfellet.

Gjennom Fellesskapets tiltak er det dessuten en fare for at enkelte områder vil komme til å ligge etter, mens andre får bedre økonomiske vilkår. Om dette sier flertallet: "På den annen side vil det bli en forskjellig behandling av de enkelte utviklingsland, idet de land som har oppnådd en assosiert status med Fellesskapet vil få økonomiske fordeler som andre utviklingsland ikke får."

Dette mindretall anser en slik utvikling som uønsket. Det er ikke opplyst hvilken stilling norsk utviklingshjelp vil komme i, hvis en blir bundet til å yte forholdsvis store bidrag til Fellesskapets innsats på dette område." Så gjeld det kapitlet om alkohol:

"Art. 117 forutsetter harmonisering av de sosiale systemer og harmonisering av bestemmelser fastsatt ved lov eller ved administrative

vedtak, og art. 118 forutsetter et nært samarbeid mellom medlemsstatene på det sosiale område. Det trer ikke klart fram av traktaten hvilken relasjon dette har til alkoholpolitikken som en del av vårt sosiale system.

Etter art. 12 får et medlemsland ikke rett til å innføre nye tollavgifter på import og eksport eller avgifter med tilsvarende virkning, og får ikke rett til å forhøye de tollsatser og avgifter som gjelder for landenes innbyrdes handel.

I prinsippet står medlemsstatene fritt til å pålegge ikke-diskriminerende indre avgifter, men det antas at dette vil støte på vanskeligheter i den praktiske politikk. Det er også forutsatt at "Kommissjonen skal foreta en nærmere undersøkelse av på hvilken måte de enkelte medlemsstaters lovgivning vedrørende omsetningsavgifter, forbruksavgifter og andre indirekte skatter kan harmoniseres i Fellesskapets interesse" (St.meld. nr. 15, s. 40).

Det er vanskelig å se at en står fritt i sin avgiftspolitikken her, hvis da ikke alkoholvarer kommer inn under begrepet folkehelse (art. 48), hvilket er meget tvilsomt.

Hvis flertallet med sin formulering "også avgiftspolitikken må kunne opprettholdes", mener at avgiftene kan holdes på det nåværende nivå, fortøner dette seg som meget tvilsomt. En viser her til bl.a. art. 40 og 95–99. Prispolitikken har hos oss vært et viktig middel til å bremse på forbruket av alkoholvarer. En senkning av avgiftene vil derfor kunne få negativ betydning for edruskapsforholdene i landet.

Når tollgrensene faller bort, er det rimelig å tro at det vil bli innført mer alkoholholdige varer enn i dag, bl.a. fordi en del forbrukere av forskjellige grunner foretrekker utenlandske varer når utsalgsprisen for samme kvalitet ligger på samme nivå, og fordi tollene på utenlandsk brennevin og vin i dag ligger noe høyere enn tilsvarende avgifter på norsk-produserte varer. Dette har til en viss grad bremset på innførselen. Spesielt må en regne med økt import på flasker.

En følge av tollfriheten vil sannsynligvis bli en intensivering av reklame og propaganda for utenlandsk alkohol.

Det er derfor maktpåliggende å få helt klarlagt under forhandlingene hvorledes vår alkoholpolitikk kan innpasses i Fellesskapet."

Det var det eg skal lesa opp. Så vil hr. Borten halda fram.

Borten: Det blir jo litt springende nå på grunn av at det som hr. Bondevik leste opp, angår flere forskjellige kapitler, men vi får jo prøve å bygge det inn i det hele til slutt. Jeg vil også be om unnskyldning om det skulle bli noe springende det som jeg leser opp. Her kommer også tidsfaktoren inn, men vi har gjort så godt vi kan for å få ferdig nok å legge fram i dag.

Det kapittel som jeg leser, er I i vår innstilling, og det heter "Norge og Europa":

"Norge er i likhet med Norden for øvrig en del av det vestlige kulturfellesskapet.

Vår samfunnsoppfatning med den sterke betoning av frihetsidealet gjeldende både for det enkelte menneske og for nasjonen, er en vesentlig del av denne vår kulturarv.

Det har fortonet seg som en fremtredende politisk oppgave å bidra til å sikre disse – etter vår oppfatning – fundamentale verdier for kommende slekter.

Norge har derfor med bred oppslutning i folket deltatt aktivt i det vestlige forsvarspolitiske samarbeid gjennom det nordatlantiske fellesskapet. Det har etter hvert festnet seg et bestemt mønster for de nordiske lands stilling: Norge med sin nå tradisjonelle basefrie NATO-politikk – over Sveriges alliansefrie status – til Finlands spesielt betingede tilknytning til EFTA.

Dette mindretall anser det vesentlig å ha disse forhold for øye, og ville beklage dersom de pågående sammensmeltningsbestrebelsene i Vest-Europa skulle føre til at de nordiske land glir fra hverandre.

De kontinentale vest-europeiske stater (Roma-traktatstatene) har nå i 10–12 år vært ivrig besjelet av tanken om å gjennomføre en vidtgående sammensmeltning av disse stater.

Men norsk utenrikspolitikk – og utenrikspolitiske ledelse – har inntil det aller siste vesentlig vært innstilt på det atlantiske fellesskapet med Nord-Amerika som fremtredende deltaker.

Man må heri se noe av forklaringen på at den norske folkeoppfatning tydeligvis er meget delt når det gjelder Norges stilling til den vidtgående sammensmeltning i Vest-Europa.

Dette mindretall – som er av den oppfatning at det er av innlysende interesse at Norge aktivt tar del i samarbeidsbestrebelsene i Vest-Europa og finner sin naturlige plass i dette fellesskapet – ser det som *like* avgjørende å finne fram til den tilknytningsform som kan få den *bredeste oppslutning* i det norske folk.

Dette mindretall er ikke enig i den problemstilling som har vært lansert – og fremdeles blir det – at det Europeiske Økonomiske fellesskapet i det vesentlige har en avgrenset økonomisk målsetting og at vi fritt kan ta standpunkt til de politiske følger når den tid kommer.

Mindretallet har således merket seg utenriksministerens uttalelse om at dersom Norge søker om medlemskap og får tilfredsstillende særvilkår – så er det ikke realistisk å tenke seg at Norge ikke skulle bli medlem av EEC. En mener derfor at det er en plikt allerede nå å forsøke å overskue også de politiske konsekvenser av medlemskapet. Det vil ikke tjene verken Fellesskapet eller våre egne interesser å gå med i et forbund hvis endelige målsetting det norske folk ved senere tidspunkt eventuelt måtte konstatere at det ikke kunne dele fullt ut.

Det har i denne forbindelse interesse å være klar over at hva enten den politiske sammensmeltning skjer i form av et *stats*-forbund eller i form av en forbundsstat (med medlemmene som delstater), så innebærer de områder av Fellesskapet som allerede har fått sin form i Roma-traktaten et markant brudd med *vår* tradisjonelle statsskikk som bygger på en klar balanse og funksjonsfordeling i det såkalte maktfordelingsprinsippet. (Lovgivende, utøvende, dømmende myndighet. Roma-traktaten legger eksempelvis begge de to førstnevnte funksjoner til ett og samme organ).

Det pågår for tiden i Fellesskapet debatt om mulighetene for å la parlamentarikerforsamlingen velges ved direkte valg og å tillegge den større innflytelse. En slik løsning vil være en nydannelse som reiser betydelige prinsipielle spørsmål f.eks. når det gjelder kompetanseforholdet mellom denne – og de nasjonale parlamenter – forhold som har krav på interesse og utredning.

Dette mindretallet har videre merket seg at Regjeringen med tilslutning av flertallet ved sin søknad om medlemskap har til hensikt å erklære seg enig i Bonn-erklæringen og dermed i prinsippet å godta EEC's politiske målsetting, men at flertallet senere sier at dersom Storbritannia og Danmark ikke blir medlemmer, vil det være nødvendig for Norge å vurdere situasjonen på nytt.

Det må antas at EEC's politiske målsetting er der – og vil være der, uavhengig av Storbritannias og Danmarks standpunkt.

Dette mindretall er enig i at det er nokså avgjørende for oss hva Storbritannia og Danmark kommer til å gjøre, og at man lar sin handlemåte til en viss grad bestemmes av dette. Men det fortoner seg noe ulogisk at man da erklærer seg enig i en politisk målsetting om en statsdannelse som må antas å bli en realitet uansett Storbritannias og Danmarks holdning.

Slik det fremtidige Europa nå tegner seg, burde det være av interesse for oss i alle tilfelle å drøfte vår stilling også med henblikk på de politiske aspekter.

Før en går videre inn på de politiske, konstitusjonelle og økonomiske spørsmål valget av søknadsform reiser, er det nødvendig å se den foreliggende situasjon på bakgrunn av den politisk-økonomiske utvikling i Vest-Europa i etterkrigstiden. I innledningen til St.meld. nr. 15 er enkelte viktige ledd i denne utvikling blitt omtalt. Men framstillingen er ufullstendig og den indre sammenheng i utviklingen fremgår ikke klart.

På den ene side har man hatt det frivillige, men forpliktende forsvarssamarbeid mellom de nordamerikanske og de vesteuropeiske land i Den Nordatlantiske forsvarsorganisasjon (NATO). Parallelt med dette det økonomiske samarbeid innen Organisasjonen for europeisk økonomisk samarbeid (OEEC). Dette samarbeid begynte i 1948–49.

På den annen side har man de seks kontinentale lands forsøk på å gå videre og skape et overstatlig forsvarsforbund gjennom Det Europeiske Forsvarsfellesskap (EDC), hvilket mislyktes i 1954. Videre en

økonomisammensmeltning av de seks land gjennom Kull- og Stålunionen i 1949 og Det Europeiske Økonomiske Fellesskap og EURATOM i 1957. Storbritannia fulgte ikke oppfordringene til å ta del i disse samlingsbestrebelsene på overnasjonalt grunnlag.

Forsøket på å forlike de seks' politisk/økonomiske mål med de øvrige OEEC-land mislyktes da frihandelsforhandlingene i Paris brøt sammen i 1958. Motsetninger mellom de stater som ønsket et samarbeid på et frivillig, forpliktende grunnlag og de stater som i sitt samarbeid var villige til å underkaste seg felles, overnasjonale myndigheter, kom åpent til syne.

Disse motsetningene innen OEEC ble ytterligere understreket ved opprettelsen av Det europeiske frihandelsforbund (EFTA). Angående forutsetningene for og hensikten med denne organisasjon henvises til St.prp. nr. 75, 1959–60. Her er det nok å peke på at EFTA skapte et frihandelsområde mellom de syv deltakende land uten at disse måtte oppgi nasjonal selvbestemmelsesrett i nevneverdig grad. Traktaten kan oppsies med en frist på et år. For øvrig var EFTA ment å bli et forhandlingsinstrument for deltakerstatene i forhold til EEC. Forhandlingene var ment å gjelde *gjensidige* innrømmelser, ikke at EFTA-land skulle være forpliktet til å godta Roma-traktaten.

De forhåpninger som ble stillet til EFTA som forhandlingsinstrument ble ikke innfridd. EFTA-organisasjonen fikk ikke forhandlingskontrakt med Fellesskapet. De stater som gjennom Roma-traktaten var gått inn for en tollunion med nært økonomisk samarbeid og senere politisk samling for øye, og de stater som gjennom EFTA-avtalen var gått inn for å skape et tollfritt marked bygget på frivillig forpliktende regjeringssamarbeid uten overnasjonale organer, stod minst like steilt mot hverandre som de hadde gjort like siden 1949–51, da forsøket på å skape et statsforbund i Vest-Europa med overnasjonale, felles organer begynte.

Da mulighetene for forhandlinger mellom Fellesskapet og Frihandelsforbundet åpenbart ikke forelå, søkte den britiske regjering i forståelse med regjeringene i de andre EFTA-land, kontakt ad diplomatisk vei med regjeringene i Fellesskapslandene. Disse sonderinger begynte i august 1960 og sluttet i mars 1961.

I de foreliggende stortingsdokumenter foreligger som rimelig er ingen opplysninger om forløpet av disse fortrolige sonderinger." Så fortsetter vel hr. Braadland.

John Lyng: Det var hele kapitel I?

Borten: Ja, det var I.

Braadland: Dette blir da II.

"Komiteens flertall har i sin innstilling gitt en fremstilling av Fellesskapets mål, organisatoriske oppbygging og virkemåte.

Mindretallet savner i fremstillingen en påvisning av at lovgivnings- og bevilgningsmyndighet i Fellesskapet utøves av regjeringsorganer, Ministerrådet og Kommisjonen; mens den folkevalgte forsamling bare har rådgivende funksjoner og kontrollerende i den betydning at forsamlingen har rett til å stille spørsmål og kan avsette ledelsen av det administrative organ, Kommisjonen, med 2/3 flertall. Det høyeste lovgivende og besluttede organ, Ministerrådet, kan derimot ikke nedvoteres av Forsamlingen, og Ministerrådets virksomhet kan heller ikke på annen måte blokkeres av Forsamlingen.

Som påpekt av professor Andenæs i St.dok. nr. 3, 1961–62, vil norsk medlemskap i Fellesskapet føre med seg at vi får to slags lovgivning i landet. På den ene side, den som vedtas ved enstemmighet, kvalifisert eller enkelt flertall i Ministerrådet eller Kommisjonen og den som kommer i stand ved beslutning av Odelsting og Lagting og sanksjon av Kongen. Fellesskapets lovgivning i form av forordninger og vedtak rettet til Norge innenfor rammen av Roma-traktatens bestemmelser vil slå igjennom overfor norsk lovgivning på området, og som nevnt i avsnittet om konstitusjonelle spørsmål, er det på det rene at Fellesskapet selv anser at dets lovgivning også slår igjennom overfor medlemslandenes forfatninger. I vårt tilfelle er det Grunnloven.

På samme måte er avgjørelser og fortolkninger av Fellesskapets Domstol innenfor sitt kompetanseområde, bindende for medlemslandenes forvaltningsmyndigheter og domstoler. I vårt tilfelle endog for Høyesterett som etter Grunnlovens § 88 skal dømme i siste instans.

Mindretallet savner også i flertallets innstilling en analyse av Roma-traktatens dynamiske karakter. Denne trer særlig sterkt fram i utviklingen av avstemningsreglene i Ministerrådet gjennom de tre etapper av overgangstiden fram til 1970. Mens enstemmighet i Ministerrådet krevdes for alle viktigere beslutninger gjennom den nettopp avsluttede første etappe, kan Ministerrådet i den 2. og i den 3. og siste etappe på flere og flere saksområder treffe beslutninger med kvalifisert flertall, dvs. at minoritetsinteresser må vike for majoritetsinteresser. Som eksempel på denne dynamikk kan nevnes:

1. Den felles prispolitikk for jordbruket hvor kvalifisert flertall blir gjeldende fra 1.1.1966, art. 43.

2. Gjennomføring av programmet for etableringsretten, herunder retten til å fiske i territorialfarvann med kvalifisert flertall fra 1.1.1962, art. 54.

3. Frigjøring av kapitalbevegelsene fra 1.1.1966, art. 69."

Jeg går så over til avsnittet som dreier seg om konstitusjonelle spørsmål, avsnitt III:

"Komiteen henvendte seg i november f.å. til sakkyndige på statsrettens og folkerettens område for å få en utredning av spørsmålet om de forpliktelser Norge eventuelt måtte påta seg som fullt medlem eller som assosiert med Fellesskapet, var forenlig med Grunnloven. De sakkyndiges uttalelser er inntatt i St.dok. nr. 3, 1961–62. De sakkyndige ble imidlertid

ikke bedt om å ta stilling til hvor vidt de den gang hvilende forslag til ny § 93 i Grunnloven ville kunne gi hjemmel for norsk medlemskap i Fellesskapet.

Som det går fram av St.dok. nr. 3, kom den ene av de rådspurte sakkyndige, professor Andenæs, av seg selv inn på forholdet mellom den nye § 93 og Roma-traktaten. Da professor Andenæs' synspunkter gir rom for sterk tvil, ble nettopp dette spørsmål et viktig punkt i stortingsdebatten.

Etter voteringen over den nye § 93 i Stortinget den 8.mars d.å. rettet representanten Borten med tilslutning av representanten Bondevik en henstilling til Stortingets presidentskap om å innhente en sakkyndig utredning om den nye § 93 ga hjemmel for at Norge ble medlem av Fellesskapet. Denne henstilling har Presidentskapet avslått.

I St.meld. nr. 67, 1961–62, uttaler Regjeringen at "vedtagelse av den foreslåtte grunnlovsendring (§ 93) vil skape det nødvendige konstitusjonelle grunnlag for norsk tilslutning til Fellesskapet." Flertallet i komiteen har sluttet seg til denne oppfatning. Et mindretall anser ikke at den vedtatte § 93 gir Stortinget hjemmel for den vidtgående og særdeles uklart begrensede myndighetsoverføring som en ratifikasjon av Roma-traktaten fører med seg. For det første kan det neppe være riktig å hevde at det her er tale om myndighetsoverføring på "et saklig begrenset område". For det annet kan det være mulighet for konflikt mellom Fellesskapets lovgivning og Grunnloven, og i et slikt tilfelle er det traktatens forutsetning at Grunnloven må vike, jfr. professor Andenæs, St.dok. nr. 3, s. 17.

Dette mindretall anser det også nødvendig at spørsmålet om det konstitusjonelle ansvar for eventuelle norske representanter i Fellesskapets organer blir tatt opp og utredet så snart som mulig. Lover og beslutninger av vidtrekkende betydning (f.eks. beslutninger etter generalfullmakten i art. 235) kan etter Traktaten vedtas gjennom en enkelt votering i Ministerrådet hvor hvert medlemsland er representert med et regjeringsmedlem. Stemmegivningen er ugjenkallelig bindende.

Et norsk regjeringsmedlem må nødvendigvis ansees konstitusjonelt ansvarlig i Norge for sine handlinger som medlem av Ministerrådet. Derimot vil en eventuell norsk representant i Kommisjonen nokså sikkert ikke være det. Og her skal man være oppmerksom på at etter traktaten har også Kommisjonen i en viss utstrekning selvstendig lovgivningsmyndighet i medlemslandene. Hvor det gjelder direkte valgte medlemmer av Forsamlingen og medlemmer av det Økonomiske og Sosiale Råd, må man antagelig gå ut fra at de ikke er konstitusjonelt ansvarlige i Norge.

De spørsmål det her er pekt på er viktige og vanskelige. *Dette mindretall* ville ansett det ønskelig om de konstitusjonelle spørsmål som knytter seg til fullt medlemskap i Fellesskapet hadde vært utredet før Stortinget tok stilling til søknadsformen. *Dette mindretall* vil derfor reservere seg mot de synspunkter flertallet har gitt uttrykk for angående fortolkninger av § 93 i Grunnloven."

Jeg kommer så til avsnitt 4, som dreier seg om *næringspolitikken*.

"I flertallets framstilling av de næringsøkonomiske fordeler og ulemper ved fullt medlemskap trer det ikke klart fram at det ikke er norske myndigheter, men Fellesskapets organer som med bindende virkning avgjør om et medlemsland skal kunne påberope seg og bruke Roma-traktatens unntaksbestemmelser når det oppstår vanskeligheter i enkelte sektorer av vedkommende lands næringsliv. Det siktes her særlig til den generelle unntaksbestemmelse i art. 226 og til de spesielle i avsnittene om etableringsreglene, jordbrukspolitikken, subsidiepolitikken og kapital- og valutapolitikken.

Som regel kan slike avgjørelser tas av Ministerrådet eller Kommisjonen med kvalifisert eller enkelt flertall. Et lite lands mulighet til å beskytte sine egne borgeres økonomiske interesser mot oppkjøp og kontroll utenfra, er derfor neppe stor. Særlig klart trer dette fram hvor det gjelder reglene om fri etableringsrett og frie kapitaloverførslar, men også hvor det gjelder den frie bevegelse av arbeidskraft og hvor det gjelder harmoniseringen av sosialpolitikken, kan det være fare for at norske interesser vil bli skadelidende.

Den forrett som norsk lovgivning har gitt nordmenn til å nytte ut landets naturherligheter kan ikke opprettholdes overfor borgere av Fellesskapet. Den økonomiske sammensmeltning av medlemslandene i Fellesskapet som er Roma-traktatens mål, vil ikke bare føre med seg en omlegning av norsk næringsliv, men også av samfunnslivet slik det har utviklet seg gjennom de senere generasjoner.

I de dokumenter som er lagt fram for Stortinget er spørsmålet om norsk tilslutning i hovedsak vurdert under en økonomisk synsvinkel. *Dette mindretall* vil i det følgende gi uttrykk for enkelte synspunkter som det tillegger særlig vekt ved vurderingen av de rent økonomiske virkninger av Roma-traktatens bestemmelser om det felles marked (tollunionen) og den felles økonomiske politikk.

I St.meld. nr. 15 med tilleggs melding er det redegjort for oppbyggingen av Fellesskapets ytre tolltariff.

Industridepartementet er kommet til at norsk eksport til Fellesskapslandene, slik den var sammensatt i 1959, ville fått en økt tollbelastning på ca. 51 mill. kroner pr. år i forhold til den tollbelastning som gjaldt før fellestariffen. Under forutsetning av at de andre EFTA-land sluttet seg til Fellesskapet, men Norge ble stående utenfor, ville den ekstra tollbelastning norsk eksport måtte bære, øke med ytterligere ca. 105 mill. kroner til 156 mill. kroner. Dette gir en illustrasjon av det øyeblikkelige tolltap landet ville lide. De største virkninger av den økte tollbelastning vil komme i form av svekket konkurransevne og derigjennom nedsatte utviklingsmuligheter i norsk eksportindustri. Disse langsiktige skadevirkninger er vanskelig å beregne. Men, som nylig påpekt av sjefen for statistisk Sentralbyrås forskningsavdeling, foreligger det visse muligheter til å

gjennomføre slike beregninger. *Mindretallet ville funnet det rimelig om disse muligheter hadde vært nyttet.*

I de framlagte dokumenter er det opplyst at Storbritannia har bedt om 0-tollsats i Fellesskapet for aluminium, bly, sink, papirmasse og avispapir. Det er imidlertid ikke opplyst at listen over ønskede 0-tollsats er blitt forlenget til å omfatte følgende varer av stor interesse for Norge: Ferrosilisium, ferrokrom, kunst-korund, silisium karbid, aluminium oksyd og kalsium karbid.

De britiske og amerikanske forsøk på å få redusert Fellesskapets tollsats er diktert ut fra disse lands egne interesser. Men enkelte tollreduksjoner vil, som påpekt, komme Norge til gode gjennom GATT-avtalen og dette vil på vesentlige punkter kunne endre det bilde som er blitt malt av fellestariffens virkninger for norsk eksportindustri.

Det umiddelbare tolltap og den langsiktige svekkelse av utviklingsmulighetene i norsk eksportindustri hvis den blir henvist til å bryte igjennom Fellesskapets tollmur, må avveies mot den svekkelse norsk hjemmemarkedsindustri og jordbruk blir utsatt for når importrestriksjoner og tollbeskyttelse faller bort og disse næringer skal møte den frie konkurranse fra Fellesskapslandene.

Verdien av hjemmemarkedsindustriens totale tollbeskyttelse overfor utlandet i dag er anslått til ca. 900 mill. kroner pr. år. Disse industrier sysselsetter ca. 75 % av de norske industriarbeidere. Komiteen er blitt gjort oppmerksom på at enkelte viktige grener av hjemmeindustrien vil komme i en vanskelig stilling når de eventuelt mister den tollbeskyttelse de i dag har. Det nyopprettede omstillingsråd for disse industrier har meddelt komiteen at tollnedtrappingen overfor Fellesskapet må foregå i det tempo som opprinnelig var forutsatt i Roma-avtalen. Hittil er denne tollnedtrapping foregått i et langt raskere tempo. Videre ber Omstillingsrådet om at de utsatte industrier må få gunstigere beskatningsregler og bli sikret tilgang av kapital for den omstilling og rasjonalisering som blir nødvendig. Hvor vidt disse betingelser kan imøtekommes ved fullt medlemskap, er avhengig av fortolkningen av Traktatens regler om statsstøtte i art. 92.

Mindretallet finner ikke at de vanskeligheter som her vil melde seg er viet tilstrekkelig oppmerksomhet i de foretatte utredninger. *Mindretallet* vil særlig peke på de betenkeligheter som knytter seg til den sentralisering av hjemmeindustrien som vil bli en følge av de nye konkurransevilkår. Videre vil mindretallet peke på faren for at en konkurransemessig og finansielt svak hjemmeindustri vil komme i en særlig utsatt stilling overfor sterke utenlandske foretagender som vil være interessert i å utnytte de muligheter som Traktatens regler om etablering og kapitalbevegelser byr.

Det er i denne forbindelse også på sin plass å minne om det inntektstap for norsk jordbruk som overgang til Fellesskapets jordbrukspolitik vil føre med seg. Tapet er anslått til 660 mill. kroner pr. år. Verdien av hjemmemarkedsindustrienes tollbeskyttelse og jordbrukets beregnede

inntektstap illustrerer omfanget av den omstillingsprosess som nødvendigvis må komme ved en tilknytning til det europeiske stormarked på Roma-traktatens betingelser."

Så vil hr. Borgen fortsette.

Borgen: Det er med alle forbehold. (Leser)

"Komiteens flertall har i sin uttalelse om landbruket en del formuleringer som mindretallet kan være enig i. Men mindretallet er likevel uenig på så mange punkter at det finner det uråd å gi uttrykk for sitt syn uten gjennom en samlet framstilling. I direkte tilknytning til flertallets uttalelse vil mindretallet derfor begrense seg til følgende:

Den beskrivende del av flertallets uttalelse er ufullstendig og gir etter mindretallets oppfatning ikke et korrekt bilde av Roma-traktatens kapittel om landbruket (art. 38–47). Det tydelig kontroversielle forhold mellom flere av bestemmelsene i kapitlet er ikke nevnt, og framgår heller ikke av det utdrag av artiklene som er *gjengitt* av flertallet.

Flertallets beskrivelse skiller ikke nok mellom bestemmelser som bare kan nyttes i overgangstiden og de som vil gjelde når overgangstiden er slutt. Av flertallets uttalelse får en bare et uklart bilde av at det er Fellesskapets organer som suverent bedømmer og bestemmer om nasjonale støtteordninger er forenlig med Fellesskapets regler og målsetting, jfr. artiklene 92–94 i traktaten.

Det framgår ikke klart at Kommisjonen og Ministerrådet i framtiden får en dominerende myndighet hva gjennomføringen av den felles landbrukspolitikk angår. Heller ikke at vedtaket i Fellesskapets Ministerråd 14. januar i år låser fast landbrukspolitikken framover til meget strikte regler, som nå foreligger i et stort antall detaljerte forordninger.

I en presentasjon av hovedtrekkene i EEC's landbruksordning burde også vært nevnt at det for den daglige og detaljmessige gjennomføring av de ytterst kompliserte forordninger er etablert for hver hovedvare et "varegruppe-styre", der avgjørelsene foregår ved kvalifisert flertall etter regelen i art. 148, § 2.

Landbruksordningens byråkratiske preg blir ytterligere forsterket ved styrenes status og avstemningspraksis. Nye, og særlig små, medlemslands reelle innflytelse på praktiseringen av ordningene vil måtte bli minimal.

Som et av de springende punkter ellers, savnes også en omtale av inntektstapet for norsk jordbruk ved eventuell gjennomføring av EEC's felles landbrukspolitikk, og som angir størrelsen av det problem en står overfor om en ved et tilskuddssystem eller på sosial basis vil søke å holde jordbruksbefolkningens levestandard tilsvarende det vanlige nivå.

Hva den *vrderende* del av flertallets uttalelse angår, vil *mindretallet* peke på at flertallet nytter så generelle vendinger under omtalen av de særkrav som må forlanges for norsk jordbruk at det ikke gir tilstrekkelig veiledning for Regjeringen og for norske forhandlere.

I Roma-traktatens forstand omfatter betegnelsen landbruk, jordbruk og fiske, mens skogbruk regnes under industri. I *norsk* terminologi er landbruk som kjent jord- og skogbruk, men ikke fiske. I det etterfølgende vil mindretallet omtale det rene jordbruk for seg. Skogbruk og fiske behandles under særskilte avsnitt.

Selv med en velvillig fortolkning av Roma-traktatens artikler om landbruket og de senere utfyllende bestemmelser, er det helt på det rene at norsk deltakelse i Fellesskapet som fullt medlem og med gjennomføring av den felles landbrukspolitikk, bringer norsk jordbruk i en ytterst vanskelig situasjon. Det store inntektstap jordbruket vårt vil få under et felles europeisk prisnivå, vil ikke kunne bli kompensert på en tilfredsstillende måte. Støtteordninger som knytter seg til produksjonen vil i all hovedsak bortfalle, idet slike støtteformer vil antas å forrykke konkurranseforholdene og være i strid med Traktatens arbeidsfordelingsprinsipp. Hvordan og i hvilken utstrekning støtteordningene vil bli praktisert, avhenger av beslutningene Kommisjonen og Ministerrådet kommer til å treffe i framtida.

Å godta den felles landbrukspolitikk, betyr således å eliminere praktisk talt helt adgangen til slike regulerings- og støttetiltak at norsk jordbruks *produktivitet* kan opprettholdes. Det som da står igjen for å kunne fylle målsettingen om å holde jordbruksbefolkningens levestandard på nivå med andre grupper, er *direkte utbetalinger* som et tilskuddssystem pr. bruk eller på ren sosial basis. Med utgangspunkt i de sannsynlige priser i Fellesmarkedet ved overgangstidens slutt og en produksjon, iflg. Budsjettnemnda for jordbruket, som i 1960–61, er norsk jordbruks inntektstap ved felles landbrukspolitikk kalkulert til ca. 660 millioner kroner for ett år. Det vil være en håpløs oppgave å skulle kompensere dette alt overveiende ved kontanttilskudd. Det er innenrikspolitisk ugjørlig som en mer varig ordning. Og mottakerne vil reagere meget sterkt mot en slik "offentlig understøttelse." Det må regnes med en langt sterkere flukt fra yrket enn arbeidsmulighetene i andre yrker skulle tilsi, og at jordbrukets produksjonsevne også av andre grunner vil synke meget raskt. Enhver produksjon vil etter hvert bryte sammen når det viser seg uråd å få produksjonsomkostningene dekket i prisen for produktet, og dette selv om vedkommende produsent personlig får et pengetilskudd for å forbli på bruket. Et sammenbrudd f.eks. av kornproduksjonen, vil raskt føre til overfylt husdyrproduktmarked, bortfallet av kraftforordningen og dermed åpning for billig importkraftfor vil påskynde dette ytterligere.

Konkurransen fra kontinentet, spesielt fra Frankrike, vil for øvrig også uten den tilbakevending fra korn til husdyrproduksjon som en kan forutse her hjemme som en av de første faser under den felles landbrukspolitikk, ganske raskt gjøre det alt overveiende av norsk husdyrproduksjon ulønnsom.

For frukt, bær og grønnsaker vil den fri konkurranse eliminere dyrkingen for et stort antall kulturer i de fleste strøk av landet, jfr. brev av 7. april d.å. fra Norsk Gartnerforening til Stortinget.

Drivhus- og annen tidligproduksjon vil bli sterkt utsatt. Men kanskje hardest vil fruktdyrkingen bli rammet. Dette er så meget mer betenkelig som de aller fleste av landets mest typiske fruktbygder ikke vil ha noen alternativ produksjons- og oftest heller ikke noen annen beskjeftigelsesmulighet. Disse bygder, som i dag hører til landets mest velstelte, med en jevnt over velsituert befolkning, vil miste hele sitt eksistensgrunnlag.

Det Norge i tilfelle får å falle tilbake på, er muligheten av å få meget omfattende *varige* særordninger. Det må ikke kunne skje at Fellesskapets organer – Kommisjonen og Ministerrådet – får adgang til å foreta endringer og tillempninger iflg. Roma-traktatens regler. Og støttetiltakene må kunne gjennomføres via produktprisene. Dette fører logisk fram til ordninger som ikke er forenlig med de mange forordninger som landbruksvedtaket av 14. januar i år førte med seg. Disse forordninger avslører en meget streng gjennomføring av målsettingen om ens priser for hele området fra 1970 av, og tyder på at de 6 er innstilt på en mer konsekvent gjennomføring av Traktatens arbeidsfordelingsprinsipp enn landbrukskapitlet isolert skulle tilsi. Om arbeidsfordelingsprinsippet blir konsekvent gjennomført også i Norge, vil vårt jordbruk bli redusert til det ugjenkjennelige.

Ikke bare for jordbruket, men også for de bygder og deler av landet der jordbruket og jordbruksbefolkningen er det grunnleggende element for bosettingen i det hele tatt, er det derfor et spørsmål om å være eller ikke være at eventuelle forhandlinger kan sikre adgangen til varig opprettholdelse av en nasjonal jordbrukspolitikk i vårt land.

I Frihandelsutvalgets innstilling og stortingsmeldingene nr. 15 og 67 (for 1961–62) er da også fremhevet nødvendigheten av særordninger for vårt jordbruk om landet skal tilknyttes EEC på en eller annen måte.

Men hva disse særordninger konkret skal gå ut på, er – bortsett fra i jordbruksorganisasjonenes uttalelser – ikke kommet særlig fram. Dette gjelder også komiteflertallets uttalelse. *Mindretallet* ser dette som en meget stor svakhet. Særlig fordi Roma-traktaten er så uklar i denne henseende og fordi de 6 gjennom vedtaket av 14. januar 1962 m.v. har etablert så strenge regler for sin felles landbrukspolitikk må det være bydende nødvendig at de norske vilkår blir presisert *uomtvistelig klart*. Dette uansett om det blir valgt å søke forhandlinger om fullt medlemskap eller om en assosieringstilknytning. Av stortingsmeld. nr. 67 framgår at selv om Regjeringen erkjenner fullt ut behovet for særordninger for norsk jordbruk, vil den reise disse krav innen rammen av EEC's felles landbrukspolitikk. *Mindretallet* finner dette uforenlig med vårt lands interesser. Skal det lykkes å få oppfylt den målsetting som Frihandelsutvalget og Regjeringen har oppstilt for jordbruksbefolkningens levestandard og vårt beredskap for matvarer, må våre særkrav under enhver

omstendighet bli så omfattende at de ikke vil kunne innpasses under den felles landbrukspolitik.

Mindretallet mener Norge må ha en meget sterk forhandlingsposisjon overfor de 6 hva norsk jordbruk angår, og vil i denne forbindelse anføre:

1. Under den tilknytningsform *mindretallet* går inn for assosiering – vil spillerommet for forhandlinger være fullt tilstrekkelig til at omfattende særkrav skulle kunne oppfylles forholdsvis lett fra Fellesskapets side overfor Norge. I fellesmarkedsmålestokk betyr vårt land lite som marked for jordbruksvareeksport derfra, og enda mindre som eksportør av jordbruksvarer til disse land. Det er den prinsipielle side ved saken som er vanskelig. Av hensyn til sin egen krets av land og de ønsker om særordninger disse også måtte ha, vil de 6 – etter eget utsagn – se en fare for sitt system i å gi vidtrekkende unntak for jordbruket i noe land heretter under alternativet fullt medlemskap. Ved forhandlinger om assosiering derimot, er ikke disse konsekvenser til stede i tilnærmet samme grad.
2. *Norges spesielle beliggenhet* tilsier at jordbruket her må vurderes ut fra helt andre forutsetninger enn samme næring i noe av fellesmarkedslanene. Norge er, også bortsett fra sin nordlige beliggenhet, en *utpost* – i flere henseender.
3. *Også av rent matberedskapsmessige grunner* vil en felles europeisk landbrukspolitik være uantakelig for Norge. Det er sannsynlig at gjennomføringen av den felles landbrukspolitik vil føre til særlig sterk øking av jordbruksvareproduksjonen i Frankrike. Men dette vil være *helt uten verdi for norsk matforsyning i tilfelle avsperring*. Ved siden av den rent strategiske svakhet ved at norsk jordbruk i tilfelle ble kraftig redusert, bør det ikke overses hvilken uheldig psykologisk virkning det vil ha om et lite, utsatt beliggende land skal måtte ofre på fellesskapets alter sikkerhetsforanstaltninger som kan være avgjørende for om storparten av befolkningen skal leve over en ny avsperring.
4. Argumentene som er nevnt under 1–3 foran må fremmes ikke bare overfor Fellesskapets organer, men på det *generelle plan*, idet en neppe kan regne med at det i Kommisjonen og Ministerrådet blir anlagt noen særlig bred almenpolitisk vurdering ved avgjørelsen av om et søkerland skal oppnå særordninger som det vil være tilfreds med, selv om disse organer ellers har politiske siktemål.

Dette mindretall må derfor presisere at Regjeringen må ta de norske behov for særordninger opp ikke bare med Fellesskapets organer og i den form som er tradisjonell ved søknad om forhandlinger, men på det helt forberedende stadium også med regjeringene i de 6 fellesskapsland. Og det må være Regjeringens plikt å legge opp og føre forhandlingene på en slik måte at Norge til enhver tid kan ha kontakt med og finne støtte for sine særkrav også hos fellesskapets overordnede politiske instanser, ut fra en samlet vurdering av Vest-Europas økonomiske og strategiske situasjon.

Mindretallet er overbevist om at det er av bred interesse å unngå den radikale omstillingsprosess i norsk nærings- og bosettingsstruktur som en felles europeisk jordbrukspolitikk ville bety for oss. De fordeler våre eksportnæringer kan antas å få ved fullt medlemskap og ved å avskrive vår nasjonale jordbrukspolitikk, kan umulig være store nok til å rettferdiggjøre et slikt skritt. Til dette kommer ellers de ytterst betenkelige konsekvenser av den fri etableringsrett og de fri kapitalbevegelser, som på sin side vil forringe mulighetene for å utnytte norske naturressurser i en takt som svarer til vårt eget behov for nye arbeidsplasser og for utviklingen av vår økonomi under egen kontroll.

Mindretallet vil minne om den relativt store grad av enighet som har rådd om norsk jordbrukspolitikk i etterkrigsåra og de gode resultater som er oppnådd innen jordbruket i løpet av denne tid. En vil også minne om det særpreg jordbrukspolitikken har i vårt framfor andre land i Europa ved det intime samspill som er etablert mellom jordbrukets eget omsetnings- og organisasjonsapparat og de offentlige myndigheter, og at dette høyst sannsynlig vil måtte brytes opp under den felles jordbrukspolitikk. Skal vi kunne fortsette å ha nytte av det system som er bygd opp for norsk jordbrukspolitikk siden 1930 av, må det erkjennes at den er *et hele* og at det ikke nytter å søke den opprettholdt ved å sikre enkelte av dens elementer. Den kan bare virke som en helhet. Denne kjensgjerning må ses i øynene også foran forhandlinger med EEC. *Det er ingen veg forbi kravet om en nasjonal jordbrukspolitikk som et helt og uavkortet system så sant en ikke vil godta dyptgripende endringer ikke bare i jordbrukets, men i hele vår nærings- og bosettingsstruktur.*

På bakgrunn av dette må *mindretallet* stille det krav at Regjeringen allerede *i forbindelse med en søknad* om forhandlinger med EEC krever adgang til følgende konkrete jordbrukspolitiske tiltak: På varig basis – dvs. ubegrenset også utover overgangstiden må Norge få adgang til å opprettholde sine jordbrukspolitiske hovedmålsettinger i økonomisk, produksjonsmessig og sosial forstand, og herunder *varig* beholde og praktisere:

1. Vår nåværende kornordning.
2. Adgangen for norske myndigheter til regulering av kraftfôrimport og forbruk, enten som den nåværende ordning med spesiell kraftfôravgift som disponeres av norske organer for rent norske interesser, eller i form av importkontroll og/eller rasjoneringsordning.
3. Adgang til bruk av subsidier knyttet til jordbruksprodukter, for såvel nedskrivning av prisene til forbrukere som for å gi støtte til produsenter i sin alminnelighet eller til spesielle produsentgrupper.
4. Adgang til nasjonale tiltak for å tilpasse import av direkte konkurrerende jordbruksprodukter ut fra det innenlandske markedsmessige behov (suppleringsimport).
5. Nasjonal lovgivning av betydning for landbruket, hvorav viktigst korn- og kraftfôrloven, omsetningsloven for jordbruksvarer, jordloven,

- odels- og åsetesloven, konsesjonslovene, veterinære lover, lover til beskyttelse mot plantesykdommer og mot ugras m.fl.
6. Adgang til opprettholdelse av markedsreguleringsordninger basert på jordbrukets samvirkeorganisasjoner.
 7. Adgang til gjennomføring av nasjonale kredittpolitiske tiltak for landbruket.

...

Særkravene for norsk jordbruk må være sikret gjennom en traktatmessig forpliktende status.

...

Mindretallet er klar over at disse vilkår er uforenlige med fullt medlemskap i Fellesmarkedet. Under henvisning til de foran nevnte argumenter av generell politisk, strategisk og beredskapsmessig art, vil mindretallet imidlertid finne det helt naturlig i det vest-europeiske fellesskaps interesse, at et lite land som Norge får disse ordninger for sitt jordbruk under en assosieringsordning. Vi kan til gjengjeld by fellesmarkedsløstene å ta nødvendig import av matvarer fortrinnsvis fra dem. Vårt importoverskudd på ca. 1 800 mill. kr. pr. år fra EEC-land vil derved øke ytterligere, og i tillegg til den mengdemessige øking kommer i så fall også et beløp på ca. 120 mill. kroner i form av prisfordyrelse ved å ta korn, kraftfôr og sydfrukt fra dette område istedenfor å kjøpe dem til verdensmarkedets priser.

Dette mindretall mener – som nevnt flere steder ellers – at Norge ikke under noen omstendighet bør ta sikte på et mer forpliktende samarbeid enn assosiering på basis av en ren tollunion i tradisjonell forstand. Under dette alternativ skulle vårt krav om nasjonal jordbrukspolitikk stå meget sterkt."

Braadland: Jeg vil da gjerne få fortsette (leser):

Skogbruk.

"Norsk skogbruks interesser og muligheter er nært knyttet til treforedlingsindustriens, og omvendt. Både skog og foredlingsindustri er i dag takket være vår konsesjonslovgivning og hjemkjøp, praktisk talt i sin helhet på norske hender.

Dette mindretall føler seg ikke trygg på at det under Roma-traktatens regler m.h.t. etableringsrett og kapitaloverførsler blir mulig å bevare norsk eiendomsrett til disse store nasjonale verdier på lengre sikt. Nasjonalisering av skog og treforedlingsindustri som et middel til å hindre utenlandsk infiltrering, er etter dette mindretalls oppfatning en ytterst uheldig løsning. Tollfrihet i Fellesskapet for de høyt foredlede treforedlingsprodukter, vil være av stor betydning for disse industriens lønnsomhet. Når det i de foreliggende utredninger er pekt på at det kan være fare for at enkelte fellesskapsland vil være uvillige til å innrømme tollfrihet for finpapir og kartong, med mindre Roma-traktaten aksepteres i sin helhet, vil dette mindretall peke på at fellesskapslandene er et underskuddsområde på de

produkter det her gjelder, og at det er viktig at norsk treforedlingsindustri ikke kommer i en uheldigere konkurransemessig stilling enn dens konkurrenter i Sverige, Finland, Canada og Østerrike. En assosiering med utgangspunkt i en tollunion vil tilgodese dette forhold.

Fiske.

Når det gjelder fiskeriene er det sikkert riktig å tillegge den tollfri adgang til Fellesmarkedet stor betydning, men man må heller ikke se bort fra at overbeskatningen av fiskebestanden langs norskekysten kanskje er en ennå større fare for fiskeribefolkningens inntektsforhold, enn den økede tollbelastning i Fellesmarkedet.

Utvidelsen av territorialgrensen til 4 mil og senere av fiskerigrensen til 6 og 12 mil var viktige tiltak for å trygge næringsgrunnet for kystbefolkningen.

Ved medlemskap i Fellesmarkedet vil Norge måtte akseptere de etableringsregler som blir bestemt av Ministerrådet med kvalifisert flertall, herunder like rett for utlendinger til å fiske innenfor fiskerigrensen og like rett til ilandføring og tilvirkning av fisk. I hvilken utstrekning norsk lovgivning og administrative regler for omsetning av fisk vil kunne opprettholdes, er usikkert. Dette, som en rekke andre fortolknings spørsmål, vil bare kunne avgjøres med endelig virkning av Fellesskapets domstol.

Etter å ha gått igjennom de utredninger som Regjeringen har lagt fram for Stortinget, er *mindretallet* kommet til at det ut fra en økonomisk vurdering på lang sikt vil være en fordel for landet å bli med i den tollunion Fellesskapet har opprettet, under forutsetning av at nødvendige importreguleringer for jordbruksvarer kan opprettholdes i samsvar med GATT-reglene. Men økonomisk samarbeid utover tollunionens ramme må skje på frivillig forpliktende grunnlag. For øvrig må det være en forutsetning at traktatforpliktelser av den art det her er tale om, må være oppsigelige. *Mindretallet* vil tilrå at forhandlinger om assosiering på dette grunnlag blir innledet.

Etter de opplysninger som har vært tilgjengelige for komiteen, synes det initiativ den britiske, danske og irske regjering tok overfor Fellesskapet i august f.å. ennå ikke å ha brakt partene fram til forhandlinger i egentlig forstand.

For EFTA-landene er det resultatet av de britiske tilnærmelser til Fellesskapet som blir bestemmende for den videre utvikling.

Det er opplyst at forhandlinger mellom Fellesskapet og de EFTA-land som søker assosiering, først vil bli innledet når den britiske og danske søknad om medlemskap er ferdigbehandlet. Under disse omstendigheter og særlig under henvisning til den betydning reduksjoner i fellestariffen kan få for Norge, vil neppe noe være vunnet ved å presse på for å få opptatt forhandlinger om en assosieringsavtale på et tidligere tidspunkt. *Dette mindretall* finner å ville tilrå at Regjeringen så langt mulig, bør søke å

samarbeide med Sverige, Sveits og Østerrike om et forhandlingsopplegg med sikte på en økonomisk assosiering med Fellesskapet.

V. Søknadsformen.

Dette mindretall kan ikke slutte seg til flertallets framstilling av de forutsetninger som foreligger for tilknytning til Fellesskapet.

Det synes å være enighet om at Norge – dersom det skal søke fullt medlemskap etter Art. 237 i traktaten, må be om å få lettelse i overgangstiden fram til 1970 m.h.t. gjennomføringen av forskjellige forpliktelser som Roma-traktaten pålegger medlemslandene. Det siktes her særlig til forpliktelsen til å godta den felles jordbrukspolitik med gjennomføringsbestemmelser, forpliktelse til å godta reglene og gjennomføringsprogrammet for den like rett til å drive næringsvirksomhet (etableringsretten), forpliktelsen til å godta reglene og gjennomføringsprogrammet for frigjøringen av kapitaloverførsler. Men hvor det gjelder spørsmålet om unntak fra traktatens forpliktelser utover overgangstiden, er det ikke klart hvor Regjeringen og komiteens flertall står. Spørsmålet om forutsetningene og betingelsene for utenforstående lands tilknytning i samsvar med Art. 237 eller Art. 238 har vært drøftet ved forskjellige anledninger. *Dette mindretall* savner i det fremlagte materiale viktige uttalelser og redegjørelser som er gitt fra Ministerrådet og Kommisjonens side om dette spørsmål. Det siktes til en uttalelse av Ministerrådet etter møtet 25.–27. september f.å. hvor den britiske og danske søknad om medlemskap ble foreløpig godtatt.

I forbindelse med drøftingene av framgangsmåten ved forhandlingene slo Ministerrådet fast "at det av et lands søknad om opptagelse i EEC følger at det *forbeholdsløst* anerkjenner (Roma)traktatens *forskrifter og mål* og at det tiltrer de andre bestående fellesskap (Kull- og Stålnasjonen og EURATOM." (jfr. EEC's offisielle bulletin nr. 9/10 1961).

I offisielle uttalelser av 13. april og 2. juni f.å. ga Kommisjonen uttrykk for den oppfatning at tilknytning som medlem etter Art. 237 nødvendigvis medfører aksept av alle bestemmelser som ble vedtatt ved traktatens inngåelse og senere vedtatte gjennomføringsbestemmelser. Det eneste alternativ for en søkerstat *som ikke er villig til å akseptere alle traktatens bestemmelser, er assosiering med Fellesskapet under Art. 238.*

På bakgrunn av disse uttalelser synes spillerommet for forhandlinger om særvilkår og unntak fra Roma-traktatens bestemmelser i det minste å være meget snevert når det gjelder søknad om fullt medlemskap. Forhåndsaksept av Roma-traktaten med vedtatte gjennomføringsbestemmelser, tilsagn om tilslutning til Kull- og Stålnasjonen og EURATOM samt tilslutning til Bonn-erklæringen av 18. juli f.å. er nødvendig, *før* det blir anledning til å diskutere eventuelle særvilkår i en medlemskapsavtale.

De erklæringer og tilsagn som må avgis i forbindelse med søknaden om medlemskap, vil eventuelt måtte binde de norske forhandlere hvis de kommer i den situasjon at de finner å måtte forlate medlemskapslinjen og søke forhandlinger om assosiering. Forhandlinger om en rent økonomisk tilknytning, som ikke er ment å skulle utvikle seg til fullt medlemskap, vil da være utelukket.

Dette mindretall vil konstatere at Regjeringen før forhandlingsstadiet har tilstillet Stortinget en relativt fyldig redegjørelse om denne saken og utbedt seg Tingets reaksjon.

En ser i det en bekreftelse på den antagelse at også Regjeringen vurderer denne saken slik at det allerede i valg av forhandlingsform ligger noe mer enn blott og bart et ønske om det mest hensiktsmessige utgangspunkt for å få kontakt med EEC.

En vil videre bemerke at når Regjeringen på dette tidspunkt har bedt om Stortingets reaksjon, og dette uttaler seg – så må tilrådingen om et forhandlingsopplegg bli nokså detaljert – og de enkelte stortingsrepresentanter har krav på det bakgrunnsstoff som Regjeringen rår over.

Når det gjelder forholdet mellom norsk lovgivning og administrative bestemmelser på den ene siden og Roma-traktaten og dens gjennomføringsbestemmelser på den annen, har Regjeringen etter *dette mindretalls* oppfatning, ikke lagt fram tilstrekkelig materiale for at Stortinget kan bedømme omfanget og rekkevidden av den revisjon av norske lover og administrative bestemmelser som vil måtte foretas."

Formannen: Er det da det hele?

Bondevik: Eg sa straks i dag at konklusjonen på folkeavrøysting kjem seinare, så det må vera klårt.

Formannen: Vi kommer tilbake til hele det spørsmålet.

John Lyng: Kan ikke Senterpartiets fraksjon bare muntlig skissere hva konklusjonen og voteringstema kommer til å gå ut på?

Borten: Jeg har undersøkt hvor langt man er kommet med skrivningen, men det er under bearbeidelse, sammentrukket punktvis. Det er ikke noe annet som skjer, det kommer ikke noe nytt inn, så meget kan vi si, ingen nye vurderinger eller momenter.

John Lyng: Nei, men voteringstemaet er til syvende og sist det viktigste av det hele. Kan vi få det før dette møte slutter?

Borten: Jeg må innrømme at voteringstemaet har jeg ikke tenkt så meget på. Men går ikke det fram av det voteringstemaet flertallet har lagt opp til? Flertallet tilrår vel at det forhandles på grunnlag av søknad om medlemskap, og da må jo den tilrådingen som vi har laget premisser til her nå, kunne ut i den samme fullmakten for så vidt, men bare slik at det forhandles på grunnlag av søknad om assosiering. Var ikke hr. Hegna også inne på det i sin opplesning?

John Lyng: Får jeg bare lov til å spørre: Kommer Senterpartiet til å fremlegge forslag om votering om folkeavstemning nå i denne fasen av saksbehandlingen?

Formannen: Kan vi ikke komme tilbake til folkeavstemningsspørsmålet senere?

Hegna: I det utkastet som hr. Johs. Olsen og jeg har lagt fram har vi jo sagt at vi forbeholder oss å framsette forslag som tar sikte på forhandlinger etter artikkel 238, og det ble nevnt sist her at man kanskje burde ha selve voteringstemaet utformet. Om det ikke er noe lenger enn det, er det vel ikke nødvendig å ha det i innstillingen, og det vil jo for så vidt gå helt parallelt til det som er foreslått av flertallet, bare med den forskjell at flertallet går inn for forhandling på grunnlag av søknad om medlemskap. Ellers skulle det jo ikke ta så lang tid hvis det er nødvendig å lage noe mer der, men som sagt: jeg skulle ikke tro det var nødvendig.

Formannen: Vel – vi skulle vel da kunne ta denne mindretallsinnstilling til etterretning.

Med hensyn til de tre merknader som hr. Bondevik hadde, vil jeg foreslå at det i flertallsinnstillingen settes fotnoter med henvisning til mindretallets merknader om nettopp disse spørsmål. Det er jo bare tre spørsmål det gjelder – utviklingslandene, sosiallovgivningen med alkoholspørsmålet og arbeidsmarkedet – altså at der settes egne fotnoter med sidehenvisning. De kan jo settes akkurat på de punkter hvor hr. Bondevik hadde tenkt å sette disse merknadene inn.

Så vil jeg så innstendig jeg kan, be om at man får hele mindretallsinnstillingen i løpet av ettermiddagen. Det er truffet disposisjoner for at den da skal kunne mangfoldiggjøres med en gang og kunne foreligge ferdig i løpet av imorgen formiddag. Det vil da si at de representanter som reiser allerede imorgen, vil kunne få innstillingen med seg. Det vil eventuelt bli satt sperrefrist for offentliggjørelse av innstillingen til natten mellom torsdag og fredag kl. 12, slik at den kommer i avisene fredag. Det må gjøres av hensyn til pressen.

Borten: Ja, vi skal gjøre det vi kan for å få dette tråkket sammen så raskt som mulig, men når formannen sier ettermiddag, vil jeg gjerne be om at han tøyer ettermiddagsbegrepet nokså langt, for det hele skal jo syes sammen og det vil ta noen tid, så det kan vanskelig bli før ut på kvelden.

Formannen: Ja, ja, bare det ikke blir alt for sent på kvelden.

Watnebryn: Det var bare et spørsmål. Hr. Bondevik siterte en uttalelse fra flertallet når det gjelder utviklingslandene, som så vidt jeg forstår ikke er dekkende for det flertallet har uttalt. Har det ikke foregått visse rettelser også i flertallets uttalelse? Det er ikke nødvendig å ta det opp her, jeg bare peker på det, for slike ting bør jo rettes opp.

Formannen: Hvis dette da er noenlunde klart, vil jeg få lov til å komme tilbake til spørsmålet om folkeavstemning. Der foreligger jo et forslag fra Venstre. Arbeiderpartiet har også utformet et forslag, som jeg skal få lov til å lese opp:

"Dersom forhandlingene fører fram til forslag om fullt medlemskap i EEC, vil det melde seg et behov for å få rede på hvordan det norske folk stiller seg til de problemer som et slikt medlemskap vil føre med seg. Komiteens medlemmer ... mener at det best kan bringes på det rene ved en rådgivende folkeavstemning. Snarest mulig etter at forhandlingsresultatet foreligger bør Stortinget ved en lov, som også omfatter voteringstemaet, gi adgang til rådgivende folkeavstemning om forhandlingsresultatet skal godtas eller ikke."

Jeg hadde da tenkt at det skulle komme inn helt til slutt i innstillingen som et eget kapittel. Jeg vet ikke om det ville være hensiktsmessig, siden jeg forstår at det er flere som vil gå inn for folkeavstemning, at man da forsøkte å nå fram til en felles redaksjon i dette spørsmål og utså enkelte av komiteens medlemmer til det.

Erling Petersen: Jeg har en annen formulering, som jeg da gjerne vil ha lest opp:

"Komiteens medlemmer ... er enig i at det er av avgjørende betydning at den endelige avgjørelse i denne sak er i overensstemmelse med det norske folks ønsker og vilje og at det er meget som taler for at det vil være hensiktsmessig å konstatere dette ved en rådgivende folkeavstemning.

Disse medlemmer vil i den forbindelse peke på at tiden for en slik folkeavstemning, den måte den skal gjennomføres på og det konsise voteringstema som skal forelegges folket, må vedtas i lovs form, og at dette ikke kan gjøres før forhandlingsresultatet foreligger. Disse medlemmer vil fremholde at det som skal forelegges velgerne, er det avsluttede forhandlingsresultat som velgerne må ha krav på å få seg forelagt med Regjeringens og Stortingets vurdering."

Langlo: Hovudsaka for oss er å få slått fast utvetydig at det skal haldast ei folkeavrøysting når forhandlingsresultatet ligg føre. Og det er svært ønskjeleg at ein får så stor tilslutning om denne overmåte viktige saka som råd er. Derfor synest eg at alle som er samde i dette, på ein eller annan måte burde gå saman og få formulert ei felles innstilling, dersom det er von om å nå fram til det. Dette burde kunne gjerast i løpet av dagen.

Jakob Pettersen: Jeg vil foreslå at formannen og de gruppeformenn som er her, går sammen og lager en redaksjonskomite, for å prøve om en kan finne fram til et grunnlag som alle kan være felles om.

Hegna: Jeg har i og for seg ikke noe imot at det lages en redaksjonskomite. Men når det er atskillig meningsforskjell om meget vesentlige ting i forbindelse med spørsmålet, tror jeg ikke det ville være riktig at man gikk ut fra at den redaksjonskomiteen skulle ha det oppdrag uten videre å finne fram til noe som alle kan enes om.

John Lyng: Jeg må nesten si meg enig med hr. Hegna i at det ligger en viss nyanseforskjell i disse forslagene, så jeg føler meg ikke overbevist om at det er så enkelt å få dem samstemt. Men på den annen side kan det vel ikke egentlig skade om man i et engere utvalg snakker om det. Når imidlertid hr. Jakob Pettersen har vist gruppeformennene den overraskende tillit at han mener at det er akkurat vi som skal være med på dette, vil jeg nok si at jeg synes det naturlige ville være å ta dem som har vært de forskjellige grupperes talsmenn i dette spørsmål tidligere. Og i så fall vil vi i Høyre for vårt vedkommende si at vi finner det mest naturlig om det da er hr. Erling Petersen som er med og ser på dette spørsmål.

Hegna: Som man ser av en av morgenavisene, har Arbeiderpartiets stortingsgruppe behandlet dette spørsmål i går, og ut fra det som der er referert som gruppens vedtak, ut fra det grunnlag som der er lagt opp, er det vel forholdsvis små muligheter for justeringer. Selvfølgelig, man kan alltid forsøke, men man må da være oppmerksom på at skulle det bli en betydelig justering, måtte det nødvendigvis tilbake til gruppen, etter min oppfatning.

Formannen: Jeg tror ikke det er helt riktig, men ...

Borten: Jeg er ikke helt klar over nyansene i de forslagene som er fremsatt. Forslagene er jo bare raskt opplest her. Man må få dem på papiret, eller i all fall få høre dem en gang til, for å kunne bedømme dem.

Når det gjelder tidligere vedtak, er det jo slik at også vi har et vedtak hvor vi for så vidt er låst fast, men det mener jeg ikke skulle forhindre at man kunne samarbeide seg til en formulering som dekker. Jeg vil jo si at det utad vil se noe rart ut om vi skal komme med fire–fem forskjellige forslag om folkeavstemning i en og samme sak.

Formannen: Jeg vil i all fall foreslå at vi oppnevner – eller hva vi skal kalle det – et slikt utvalg, og at utvalgsmedlemmene da kommer sammen og tar kontakt med hverandre, så vil man jo i løpet av kort tid oppdage om det er mulighet for å bli enige om en felles tekst, eller om det ikke er mulig, hvor mange som i tilfelle vil holde på en spesiell formulering, osv.

Man ble enige om at utvalget, som skulle tre sammen til møte kl. 15, skulle bestå av følgende representanter: For Høyre: Erling Petersen, for Venstre: Langlo, for Kristelig Folkeparti: Bondevik, for Arbeiderpartiet: Watnebryn og for Senterpartiet: Borten.

En liten ting for ordens skyld før møtet heves. Flertallsfraksjonen har sett en del på utkastet til vedtak, og jeg vil bare referere dette – det er oppdelt i fem avsnitt:

I

Stortinget mener at det er i Norges interesse å søke en hensiktsmessig tilknytning til Det europeiske økonomiske fellesskap og at det vil være å gi avkall på fremtidige verdifulle muligheter om Norge uten overhodet å ta opp forhandlinger om nærmere betingelser blir stående utenfor dette fellesskap.

II

Stortinget mener derfor at Regjeringen bør oppta forhandlinger med Det europeiske økonomiske fellesskap.

III

Stortinget mener at under de foreliggende omstendigheter må det antas at det beste utgangspunkt for vårt land vil være å søke forhandlinger om de særvilkår Norge kan oppnå, på grunnlag av *fullt* medlemskap, i samsvar med det som er uttalt i St.meld. nr. 15 for 1961–62 med tillegg, i St.meld. nr.67 for 1961–62 samt i denne innstilling.

IV

Stortinget går ut fra at forhandlingsresultatet på vanlig måte blir forelagt Stortinget.

V

St.meld. nr. 15 for 1961–62 om Det europeiske økonomiske fellesskap og de europeiske markedsproblemer og St.meld. nr. 67 for 1961–62 om Norges stilling til Det europeiske økonomiske fellesskap og de europeiske samarbeidsbestrebelsler, vedlegges protokollen."

Dette vil bli stensilert og omdelt.

Er der da noe annet, før møtet heves?

John Lyng: Skal vi ha møte i morgen?

Formannen: Jeg kan ikke se noen nødvendighet i og for seg for et møte i morgen. Men det er jo klart at der kan oppstå situasjoner som gjør det nødvendig, så jeg må be komiteens medlemmer om å være til stede i huset i morgen formiddag.

John Lyng: Dette om folkeavstemning skal jo redigeres, og vi skal ha voringstemaet og konklusjonen fra Senterpartiet, så jeg synes da vi må ha et avsluttende møte.

Formannen: Utmerket – vi kan da godt ta et møte i morgen kl. 10.

Borten: Er mindretallet Hegna og Johs. Olsens fraksjonsmerknad mangfoldiggjort, så den kan deles om i komiteen på det nåværende tidspunkt?

Hegna: Som jeg nevnte da jeg leste opp vårt utkast, var det en del ting som jeg ikke hadde fått anledning til å konferere med hr. Johs. Olsen om, og det kunne komme inn en del nye ting som kunne gjøre det nødvendig å foreta visse endringer. Det er nå kommet en spesiell ting, nemlig den nye utvikling når det gjelder spørsmålet om folkeavstemning, som berører et avsnitt i vårt opplegg. Som man vil huske, tok jeg et visst forbehold. Vi har det nå under utarbeidelse, og det vil da i den endelige form kunne leveres ut i løpet av ettermiddagen, så snart det kan produseres fra det tekniske maskineris side.

Formannen: Da skulle det ikke være noe mer. Vi har altså møte igjen i morgen kl. 10.

Møtet hevet kl. 12.55.